

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

01

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה יד טו עג

(כא) אל הנאין למען שמך אל הנבל כפא כבודך זכר אל הפר
בריתך אתנו : (כב) היש בהכלי הגוים מגשימים ואם השמים
יתנו רביבים הלא אתה הוא יהוה אלהינו ונקודה לך כי אתה
עשית את כל אלה :

טו (א) ויאמר יהוה אלי אם יעמוד משה וישמואר לפני אין נפשי
אל העם הזה שלח מעל פני ויצאו : (ב) והיה כפי יאמרו אליך
אנא בצא ואמרת אליהם כה אמר יהוה אשר למות ואשר
לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי : (ג) ופקדתי
עליהם ארבע משפחות נאם יהוה את החרב להרג ואת הכלבים
לסחב ואת עוף השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית :
(ד) ונתחיתם

ר ש י

לשון מדוע הכיתה צאין מרפא : (כא) למען שמך • שנקרא רחום • כסא
כבודך • בית המקדש ומדרש אגדה ישראל החקוקים ככסא כבודך : (כב) ואם
השמים יתנו רביבים • מאליהם אם לא על פיך בתמים כל תמיהא הכפולה
הראשונה זה"א והשניים צאם כגון הזמננים אם בזמנרים, מדבר י"ג הטובה
היא אם רעה (שם) המאם מאסת אם צנין געלה נפשך (כאן) אף כאן היא
בהכלי הגוים ואם השמים :

טו (א) משה ושמואל • שניהם נזקקו לבקש רחמים על ישראל ומתחלה
החזירו למוטב ואחר כך התפללו עליהם ולא עלה בלבם להשיב אפי עד
שהחזירו למוטב • משה שימו איש חרבו וגומר (שמות ל"ב) ויזר על פני המים
וגו' (שם) ואחר כך עלה אל ה' אולי חכפרה : שמואל • במצפה ויסירו בני
ישראל את הצעלים (שמואל ז') ואחר כך קצו את כל ישראל המצפה והתפלל
עליכם (שם) אתה אינך יכול להשיבם חלי לכך אל תתפלל עליהם : נפשי •
רעוני : (ב) אשר למות וגו' • כל המאוחר בפסוק קשה מחזירו חרב קשה
ממות מיתת חרב מכולת ומיתה של מטתו אינה מנוולת וכן הוא אומר (תלים
ק"ו) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו רעב קשה מחרב שזה מצטער וזה אינו
מצטער וכן הוא אומר טובים היו חללי חרב מחללי רעב שבי כולו איתנהו בגוה :
(ג) ופקדתי • לשון מינוי ופקידות • לסחוב • לגרר וכן אם לא יסחבום
(לקמן מ"ט) : (ד) לזעום • מגזרת לא קס ולא זע (מגינה ה') וכמו גאווה

ירמיה טו

(ו) וּנְחַתִּים לְזוּעָה לְזוּעָה קְרִי לְכָל מַמְלַכּוֹת הָאָרֶץ בְּגִלְגַּל מְנַשֶּׁה בֶּן־
יְחֻזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר־עָשָׂה בִירוּשָׁלַם : (ה) כִּי מִי־יַחְמֹל
עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַם וּמִי יַגִּיד לְךָ וּמִי יִסֹּר לְשֵׂאל לְשָׁלֵם לְךָ : (ו) אַתָּה
בְּמִשְׁתֵּי אֲתִי נֶאֱסִי־הוּהָ אַחֲזֹר הַלְכִי וְאַט אֶחֱדִי עָלֶיךָ וְאַשְׁחִיתֶךָ
גְּלִיאִתִּי הַנְּחָם : (ז) וְאֶזְרֵם בְּמִוְרָה בְּשַׁעֲרֵי הָאָרֶץ שְׂבִלְתִּי אֲבַדְתִּי
אֶת־עַמִּי מִדְרָכֵיהֶם לֹא שָׁבוּ : (ח) עֲצֹמוֹתֵי אֱלֹמְנוֹתָו אֲלַמְנוֹתָו ק'
מִחֹל יָמִים הִבֵּאתִי לָהֶם עַל־אֵם בְּחֹר שְׂדֵד בְּצַהֲרִים הַפְּלָתִי עָלֶיךָ

פתאם

ר ש י

ונגזרת גאה מאד (ישעיה ט"ו) : לכל ממלכות הארץ • כל השומע רעה שבאה
עליהם יזוע : (ה) יגוד • יקונן : ומי יסור • חליך לנטות מדרך עדיים •
לשאול לך לשלום : (ו) גליתני הנחם • כמה פעמים חשבתי להשחית על
הרעה עתה גליתני הנחם דפורפנשי"ר בלע"ז De fair penser. בל"ח
(ר"ל דע פאיר פאנגס"ער בל"ח נאך צו דענקן , צו איצר לעגען) : (ז) צמורה •
צפה שקורין וו"ץ בלע"ז Vanne. בל"ח (חיינע שווינגע , כמו ישע"ל כ"ד)
כזה שהוא זורה שעורין שלא יהו כולן גולין למקום אחד : (ח) ענמו לי • רבו
לפני אלמנותיו : על אם • על ירושלם שהיא עיר ואם בישראל : צהרים הכל
יהא גלוי לפני כל גזי מטמונס הפלתי עליהם פתאום עיר • השכנתי עליהם
פתאום גייסות של עיר ובהלות רבות ויש פותרים עיר לשון שגאה כמו ויהי עריך
(שמואל

מכלל יופי

ענינו כאד' מבוהל שלא יוכל להעזר בעת צרה • והרי"קס כתב כי מפרשי' אותו מן הערבי שקורין
למי שהוא מחוסר הלב מחולי הלב מדהו"ם : (יב) אל רנתם • פירושו על צעקתם כמו קומי
דני בלילה ואמר אל רנתם והוא לא הזכיר תפלה וצעקה לא היום לפי שאין טוס בלא תפלה
וצעקה : (יג) שלום אמת , שלום של קיימא : (יד) ואלול , כתוב בו' וקרי בו"ד והענין
אחד ופירושו הכל ודבר שאינו מועיל כאד"ה בלע"ז : וחרטום , כתוב בו' וקרי בו"ד והענין
אחד והוא ענין מרמה : (יז) סבה נחלה , תאר לנקבה והקיי"ת בשוא לבדו ואמר על המכה
בפעלת ואע"פ שהיא פועלת כי האדם הוא הנחלה והמכה היא המחלה על הסבה השנית כי
הסבה הראשונה היא המבוא אותה אע"כ מרוב החל"י אשר במכה ההיא היא נפעלת א החל"י
ההם כלומר מלצה מהם וכן כי כלה ונחרנה כי נחרנה נעשתה כליון חרון כי כלה אך נבילה על
זה הדרך : (יח) חללי , הלמ"ד בשוא לבדו : החלואי , תאר על משקל ותעלולים ימשלו
צם שרשו חלה והאל"ף תמורת ה"א למ"ד הפועל ובה על דרך כעלי האל"ף : סחרו אל ארץ •
סבבו ללכת ולגלות אל ארץ אחרת : ולא ידעו , לא הרגישו בעצמם עד שגלו : (יט) קוח
לשלוט • מקור זה הפסוק נזכר למעלה בפרשת אבוף הכיפס ויש ביניהם שני מעט הראשון לעת
זה ולעת הראשון מרפה בה"א זה מרפא בא"ף : (כא) אל תנבל • ענין נפילה וירידה כלומר א'
תפחיתתו וחל תורידתו מגדולתו : זכור , כלומר זכור ברית אבות ואותו הברית אל תפירוט
אתו וכן תרגם יונתן יעזב דוכרן קיים אנהתכ' קדמך לא תשניקיימך עמא : (כב) מגשמים ,
פועל מענין גשם ופירושו נותנים גשם :

טו (א) נפשי

צו פ
צום
קעני
ירוש
(ו)
געווי
איק
דעם
אבעו
שיינ
דייבע

תרגום אשכנזי

עד

צו פערצעהרען אונד צו פערדרעבען. (ד) אללען רייכען דער ערדע ווילל איך ויא צום שרעקבילד מאכען, אונד צוואר וועגען דעססען, וואס מנשה, זאהן יחזקיהו'ס, קעניג פאן יהודה, אין ירושלים געטהאן האט. (ה) דען, ווער קאן ריינער שאנען, ירושלים? ווער מיטלייד מיט דיר האכען? ווער זיך צודיר ווענדען, דיך צו גריסען? (ו) רוא האסט מיינער פערנעססען, שפריכט דער עוויגע, אונד ביסט צוריק געוויכען, דרום שטרעקקע איך מיינע האנד געגען דיך אויס, דיך צו פערדרעבען. איך בין עם מידע, מיינען ענטשלוס צוריק צו געהמען. (ז) נאך אללען גרענצען דעם לאנדעם וואורפשויעלעטע איך זיא, מאכטע זיא קינדערלאן אונד אונגליקליך, זאכער זיא קעהרטען ניכט פאן איהרעם וועגע צוריק. (ח) אד! איהרע וויטטוען שיינען מיר מעהר אלס זאנד אים מעערע צו זיין! אים העללען טאגע לאסע איך דען רייכער איבער יענע מוטטער דער יינגלינגע קאממען; פלעעליך אונד שרעקקעני פאלל

ב א ו ר

(ד) לזועה, ענין אחד עם לזועה, ושרטו זעה, כמו נחמה מן גארה, (רש"י), והוא התנועה והחרדה, כמו ולאקס ולא זע, לכל ממלכות הארץ, כל האומע נרותם יחד ויווע. בגלל וכו'. מנשה הכהן את יהודה באעשים רעים, ודס נקי ספק הרבה עד שלא ירושלים חללים, לכן תלה קטאת יהודה במנשה, ויוכתן תרגס על ללא תנו כמנשה וכו'. (ה, ו) כיוכו', אמר הא: מי יכמור רחמיו עליך, ירושלים! או מי יבוא לנוד לך ולנחמד, ולשאול בשלומך! הלל איך כדאי לרחמים, כי את נטשת אותי, והלכת אסור, כלומר שנת מאחרי ה', ונרמת בעמך פורענותך, לכן ואת את ידי עליך, להכותך ולהשחיתך, ואין לי רחמים עלך, כי נלאתי הנחם, לא אוכל עוד להנחם על הרעה אשר דנרתי לעשות לך, כאשר עשיתי עד הנה כמה פעמים. ויוכתן תרגס, על דהות יכול למתב ולא תנת, אפשר שפרש מלת נלאיתי כמו פעל עבר לנקבה נוכחת, בתוספת יו"ד, רונה לאמור דנר נלאה הוא לך להנחם על חטאתך. יגור, לשון נעווד, שהמנחמים נדים ממקומם זה מפהזה מפה לנחם האבל (רד"ק). ואפשר שהיא לשון תנועה וסדרה, שדרך האוהב להרגיש תנועה וסדרה בלבו בשמיעו כרת אוהבו (טהייל געהמען, בערויערן). (ז) ואורה במורה, כמו שזרין התנואה במורה, כן הפנתי והשלכתי אותם הנה והנה בשערי הארץ, בכל ערי ארצות אחרות, או יאמר שער ארץ על גבול ומבואי הארץ. ואמר זה על עשרת השנטיס שגלו. שבלתי, ענין שכל ידוע, לשון חסרון ואבדת הנשים, ואמר: חסרתי את עמי מנשים, כי גליתי ממכם עשרת השנטיס, אנדתי אותם, ובכל זאת מדרכיהם לא שנו, לא שב שנת יהודה הנשארם, מדרכיהם הרעים, ועודנו עומדים נרשעתם. (ח) עצמו וכו', חלמנותיו רבו לפני מחול ימים, כלומר כביכול נכמרו רחמי ומנער אני עליהם, ונדמה לי כאומספר אלמנותיו רבים מחול ימים, וזה היה בימי אחז, שהרג פקח בן רמליהו ביהודה מזה ועשרים אף ביום אהד, ונשארם הנשים אלמנות. עצמו, יבא זה הלשון בענין הכמות (פיל, איינע מענגע) ובענין האיכות (שטארק, מעכטיג, בעטרעכטליך) (רד"ק). על אם, רש"י פירש, על ירושלים, שהיא עיר ואם בישראל, הבאתי בחור שודד, והוא האויב, ויאמר זה על כנכדנכר, שהוא בחור, רונה לומר גבור. ורד"ק מפרש ומסדר אם עם בחור, קהלת בחורים, ופירוש אם היא קהלה ומספחה, כמו שנקראת אוס או אומה, ובחור הוא על דרך כלל, כמו שז מואת. רבב בחור. וענינו על קהלת בחורים, רונה לומר על עם גבורים, הנאתי את השודד בצהריום, באמצע היום, לא בליל ובסתר, כי אם בגלוי לאור היום, ולא הועילה לבחורים נגדתם. עיר, כפשוטו, הפלתי והפכתי את העיר עליה פתאום ונבהלה. ויש מפרשים עיר לשון שוכא כמו ויהי עריך (שמואל א' ג"ט, ע"ו)

תרגום אשכנזי

פאלל דיא שטאדט איבער איהרעם הויפטע צוזאממען פאללען. (ט) יעצט וועלסט
זיא היין, דיא קינדער רייכען, חויכט איהרען גייסט אויס; איהרע זאגנע געהט ביא
שאגע אונטער; וועלכע שטאך! וועלכע שאנדע! — אויך איהרע צוריקגעלאפע
סענען ווילל איך דעם שווערט דעם פיינדעס פריין געבען, שפריכט דער עוויגע.

(י) וועהע מיר, פיינע מוטטער! דאס רוא מיר געבאָהרען האַסט! איין געגענע
שטאַנד דעם צאַנקס אונד שטרייטס בין איך דעם גאַנצען לאַנדע. נימאַנד האַבען
איך געליהען, פאַן נימאַנד מיר געבאָרגט, אונד דעננאָך פֿלוכט אַללעס אויף מיר.
(יא) פֿירוואַהר! שפריכט דער עוויגע, רוא זאָלסט עס אין דער פֿאַלגע בעססער
האַכען; זיכערליך! צור צייט דעם אונגליקס אונד דער נאַטה ווילל איך דען פֿיינע
דיה ערביטטליך ווערדען לאַססען.

וואָהל

(יב) קאַן מאַן

ב א ו ר

(ט"ו) רוצה לומר הפלתי עליהם אויב ובהלות. (ט) יולדת השבעה, אשה רבת בנים,
אומללה ושמה מנניה, והוא משל לכנסת ישראל, שנתמעטו אנשיה. ואמר שבעה על
הרבו ועל השבון בלתי מכוס, כמו עד עקרה ילדה שבעה, שבע יפול נדיק וקס, שבע
במעשתיכם, כן פירש רד"ק, וכן נראה עיקר. גפחה נפשה, תפח נפשה מאפה, כלומר
תמות, והמפרשים פירושו מלאן ומפח נפש, לשון דאבון. והוא ללא טרף. באה וכו' בושח
ומפרה, תבא שמה בעוד היום, רוצה לאמור תמות בלא עתה בנושה וכלימה. ושאריתם,
השארית אשר לא ילכו לגולה, לחרב אתן. ורד"ק מפרש שאריתם, בנים, כמו גם ושאר.
(י) או ליוכו, אחר שנבא המלון הקדוש חזות קשה ותופסה מרה על ישראל, התעוררה
רוחי לזכור השנאה והמדון אשר יתהוה לי על ידי זה מהעם, והתחיל לקיין: אמי! אוילו
כי ילדתי, כי איש ריב, בעל ריב, וכן איש מדון, רוצה לומר לריב ומדון אהיה לכל הארץ.
לא נשיתי, בהם, שאהיה תובע הלואתי, אשר על כן ישנאוני, ולא נשו בני, לא כתבולתי
הלוהה שינאוני על אשר לא שלמתי, כלומר אין ליריב עמהם על עסקי מוות, ואף על פי כן
כלם מקללוני, אמר הרד"ק על דקדוק מלה זאת, שהיא מורכבת מן קלל, לשון קללה, ומן
קלה, לשון קלון ובוזין. ונתאחדו שני שרשים האלה במלה אחת לקצר הלשון ולנחותה.
ונתחלפה הה"ח ביי"ו וכלרכה, ובאה בוי"ו נעה, שתהא ניכר בקריאתה, עד כאן לשון
בקנרה. ובאמת גם בשרש קלל, בלי הרכבה, נכלל הוראת קלון ובוזין. (יא) אם לא,
לשון שביעה, שרוהך, כמו שאריותך, בחסרון אל"ף, ובפירוק התי"ו תחת סגול, ור"ל
שאריתך ואחרית ימך תהיה לטוב, והקב"ה השיב זה לנביא, אשר היה מתרעם על מקרותיו,
ואמר לו: אחר הזמן בנא עליהם רעה וצרה, תהיה אחריתך לטוב, ואין מניח לך (מדברי
רד"ק). וכן תרגם יונתן. ורש"י ומנחם פירושו לשון פעל, כמו השארתוך. הפגעתו,
פעל יוצא, אעשה שיפגע וינקש האויב ממך נקשות, ר"ל בעת צרה ורעה יפגע האויב ממך,
שעשה הישר נעימך, אם לשנת אס ללכת, ככתוב בספר הזה (רש"י ורד"ק). ואף גם יש
קצת קושי בפירוש הזה, נבחר הוא מכל אשר הפירושים בזה הענין. ואנכי תרגמתי: (דען
פיינד ערביטטליך מאכען,) לנחות לשון אשכנזית, וקריב הוא לענין שלפניו. (יב)
הירוע וכו', דברי רש"י בפירוש הראשון לפסוק הזה נראים כסותרים, ונרובין ביאור.
ורד"ק מפרש: הירוען ברזל אחר את ברזל אחר, הנא מנפון ומעירב עם נחושת, והוא הברזל
החזק. רוצה לומר איך יאסנו שהם יוכלו לעמוד בפני כבודכפר, הלא אס הם ברזל
נבדלנכר הוא ברזל עם נחושת, וחזק מהם. ואמר מנפון, על צבל, שהיא צפופית לארץ
ישראל.

פְּתָאֵם עִיר וּבְהַלּוֹת : (ט) אֲמַלְלָה יְלֶדֶת הַשְּׁבָעָה נִפְחָה נִפְשָׁה
בְּאֵהָ בֹא קְרִי שְׁמֹשָׁה בְּעַד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחִפְרָה וּשְׂאֲרֵיהֶם לְחָרֵב
אֲחִין לִפְנֵי אֲבִיהֶם נָאֵם יְהוָה : (י) אוֹיְלִי אֲמִי כִי יִלְדֶנִי אִישׁ רִיב
וְאִישׁ מְדוֹן לִי לְרִדְהָ אֲרִיז לֹא נְשִׂיתִי וְלֹא נְשׂוּרֵי בִי כָּלָה מִקְלָלִי נִי
פָּחַח בִּסְפָּ : (יא) אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי שְׂרוּתָהּ שְׂרִיתִיךָ קְרִי לְטוֹב אִם
לְרָע וְהִפְנַעְתִּי בְּךָ בְּעַת רָעָה וּבְעַת צָרָה אֶתְהַאֲיֵב : (יב) הִירָע
בְּרוּל

ר ש י

(שמואל א' כ"ח) ופִּישְׁרָה לַעֲרִיךְ (דניאל ג') : (ט) אֲמַלְלָה יְלֶדֶת הַשְּׁבָעָה
שׂוּמְרוֹן וּכְנַסְיָהּ שֶׁל עֶשְׂרֵת שְׁבָטִים שְׁעִמְדוּ מֵהֶם ז' מִשְׁפַּחֹת מַלְכִּים רַשְׁעִים כְּבָר
אֲמַלְלָה וּגְלַתָּהּ : וּשְׂאֲרֵיהֶם אֲלֹו יִסּוּדָה וְקִנְיָן שְׁנַשְׂתִּיירוּ בְּיִשְׂרָאֵל : לְחָרֵב אֲרִיז
אֲלֹו הֵן שְׁבַע מִשְׁפַּחֹת יִרְבַּעַם בֶּן נְצֻט וּבִיתוֹ זַעֲשָׁח וּבִיתוֹ עַמְרִי וּבִיתוֹ יִהוּא וּבִיתוֹ
מִנְחֵם וּבִיתוֹ סַפְקָה וּבִיתוֹ הוֹשֶׁעַ וּבִיתוֹ נְפֹחֵס נְפֹשֵׁס : לְשׁוֹן דָּחִבָּה נִפְשָׁה מִתְרַגְמֵינָן
וְדָחִבּוֹן נִפְשָׁה (דְּבָרִים כ"ח) וּמִפְחָן נִפְשָׁה : צַעֲדוּ יוֹמָם : בְּלֹא זְמַנָּה מֵהָרָו לִיפּוּל
לֶךְ נִדְרָשׁ בְּמַסְכַּת גִּיטִין וּבְמִדְרָשׁ רַבִּי תַנְחוּמֵא דְרֵשׁוּ כִלְפֵי יְרוּשָׁלַם וּמוֹנֵה שְׁבַעַס
רַשְׁעִים יִסּוּרֵם יִסּוּרָשׁ אֲחִיזוּ מִנְשָׁה אֲמוּן יִסּוּיָקִים לְדָקִי הוּא אֲךָ יֵשׁ לְמוֹת עוֹד רַחֲצֵם
אֲחִיזֵם אֲמִינֵם אֲחִיזֵם : וְחִפְרָה : לְשׁוֹן צוֹשֶׁת : (י) אוֹי לִי אֲמִי : יִרְמִיָהּ הִיא
אֲחִיזוֹן עַל עַנְמוֹ שֶׁהִיוּ שׁוֹנְאִין אוֹתוֹ בְּנֵי עִירוֹ עַל דְּבָרֵי תוֹכְחוֹתָיו : אִישׁ מְדוֹן : אִישׁ
מְרִיבָה כְּמוֹ לֹא יִדּוֹן רוּחִי (רַחֲשִׁית ו') : לֹא נְשִׂיתִי : כְּמוֹ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנִישָׁה
(שְׁמוֹת כ"ג) כּוֹלֵם מִקְלָלוֹנִי : אִינִי רַב־עַמְהֵם עַל עַסְקִי מִמוּן שִׁישׁ לִי עֲלִיהֶם
וְלֹא לְהֵם עֲלִי וְהָרִי כֹל הַעַם מִקְלָלִנִי : (יא) שְׂרִיתִיךָ : הַשְׂאֲרֵיהֶם לְשׁוֹן שְׂאֲרֵית
וְכֵן פָּתְרוּ מִנְחֵם אֲבֵל דּוֹגֵשׁ פָּתַר אוֹתוֹ לְשׁוֹן הַתְּרָה וְשִׂירִיתִיךָ כְּמוֹ (דְּנִיחָל ה') :
וְשָׂרִי קִטְרִין וּפְתָרוֹן שִׂירִיתִיךָ כֵן הוּא שְׁנֵאֲמַר הִנֵּה פְתַחְתִּיךָ הַיּוֹם מִן הָאֲזִיקִים
(לְקַמּוֹן מ') כְּלוּמַר צִוִּים אֲשֶׁר הִקִּים ה' אֶת דְּבָרָי נֹאמַר לוֹ וְעַתָּה הִנֵּה פְתַחְתִּיךָ
הַיּוֹם מִן הָאֲזִיקִים אֲשֶׁר עַל יְדֶיךָ אִם טוֹב צְעִינִיךָ לְבוֹא אֲתִי בְּבֵלָה וְגַם יִשְׂרָאֵל בְּקִשׁוֹ
מוֹמְנוֹ שִׁתְּפַלֵּל בְּשִׁבְלֵם כְּאֲשֶׁר נֹאמַר לוֹ שִׁתְּפַלֵּל בְּעַדְנוֹ אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ כִּי נִשְׁאֲרָנוּ מֵעַתָּה
מִהַרְבֵּה (לְקַמּוֹן מ"ג) : אִם לֹא : לְשׁוֹן שְׁבָעַס הַפְּנַעְתִּי בְּךָ צַעֲת רַעַה אֶת הָאוֹיֵב
כְּשֶׁתְּבֹא עֲלֵיהֶם הַרַעַה יִפְנְעוּ בְּךָ שֶׁתְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם לְגוֹן דְּדָקִיָּה אֲמַר לוֹ דְרוֹשׁ
לֹא בְעַדְנוֹ אֶת ה' וְגו' לְקַמּוֹן כ"א : ד"א גְבוּרֵי אֲדָן יִבְקֵשׁ מֵאֲתֶיךָ אִם טוֹב צְעִינִיךָ
לְבוֹא אֲתִי בְּבֵלָה (לְקַמּוֹן מ') : (יב) הִירָע בְּרוּל בְּרוּל מִנְפִין : אֲמַר אֲנִי בְּרוּל
הִבָּא מִנְפִין קֶשֶׁה מִשְׁאֵר בְּרוּל וְכֵן פְתַרְנוֹ הֵם נִמְשְׁלוּ לְפָחַל הוֹלְכֵי רִכְוִל נַחֲשֶׁת בְּרוּל
(לְעִיל ז') וּבִירְמִיָהּ נֹאמַר כִּתְּחִיךָ לְעַמּוּד בְּרוּל וּלְחֻמוֹת נַחוּשֶׁת (לְעִיל א') וְשֵׁנוּ
חֻזַק מִשְׁלֵהֶם כִּי נְצוּכֵר נִגְרַר מִנְפִין שְׂבָה עֲלֵיהֶם : הִירָע הִירָוֶן בְּרוּל שְׁלֵהֶם
אֶת שִׁנְךָ : ד"א הִירָוֶן פְרַעַס הִבָּא בְעַזְרַתְכֶם שְׁהוּא קֶשֶׁה כְּבִרְזַל אֶת נְצוּכֵר נִגְרַר
שְׁהוּא

ועל
בביא
גל
ע
עג
הא
מין
סס
פיע

בְּרוּל וּבְרוּל מִצַּפּוֹן וּנְחֹשֶׁת : (יג) חִילָּף וְאַצְרְהֶיךָ לְבוֹ אֶהְיֶה לֹא
 בְּמַחִיר וּבְכָל־חַטָּאתֶיךָ וּבְכָל־גְּבוּלֶיךָ : (יד) וְהֶעֱבַרְתִּי אֶחָד־אֵיבֶיךָ
 בְּאַרְץ לֹא יָדַעְתָּ כִּי־אֲשַׁקְרָחָהּ בְּאִפִּי עָלֶיכֶם חוֹקֵד : (טו) אֶתְּהָ
 יָדַעְתָּ יְהוָה זָכַרְנִי וּפְקַדְנִי וְהִנָּקַסְתָּ לִּי מִרֹדְפֵי־אֶל־לְאָרֶץ אֶפְרַיִם הַקְּהַנִּי יָדַע
 שְׂאֵתִי עָלֶיךָ חֲרָפָה : (טז) נִמְצְאוּ דְבָרַיךָ וְאֶכְלָם וַיְהִי דְבָרֶיךָ דְכִוֵּד לִּי
 לִי לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחַת לְבָבִי כִּי־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלַי יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת :
 (יז) לֹא־יִשְׁכַּחְתִּי בְּסוּד־מִשְׁחָקִים וְאֶעֱלֹז מִפְּנֵי יָדְךָ בְּדָד יִשְׁכַּחְתִּי כִּי־
 זַעַם מִלְּאֲתָנִי : (יח) לָמָּה הָיָה כְּאִבִּי נֶצַח וּמִפְתִּי אֲנוּשָׁה מֵאַנְהָ

הרפא

ר ש י

שְׂהוּא בְרוּל הַבָּא מִצַּפּוֹן וּנְחֹשֶׁת • תִּרְגוּם יוֹנָתָן נוֹטֵה לְדָזָה : (יד) חִילָּף לְשׁוֹן
 מִזִּמּוֹן : וְאוֹלְחוֹתֶיךָ • לִי־שְׂרָאֵל הוּא אֹמֵר : וּבְכָל חַטָּאוֹתֶיךָ וּלְנוֹעַן כָּל חַטָּאוֹתֶיךָ
 תְּהִי זֹאת לְךָ : וּבְכָל גְּבוּלֶיךָ • אֲשֶׁר הֵעֵמְדַת עָלַי בְּכוּלֶךָ : (טו) אֶל לְאָרֶץ
 אֶפְרַיִם תִּקְחֵנִי • תִּירְגַּם יוֹנָתָן לֹא תִתֵּן אֲרָבָה לְעַלְבָנִי אֶל תִּקַּח אֶת רִיבֵי לִהְיִיתִי
 לְאָרֶץ אֶפְרַיִם אֲלֵא מֵהֵרָ וְהִנָּקַסְתָּ לִּי : שְׂחַתִּי • כִּמוֹ סְבַלְתִּי : עָלֶיךָ • בְּשִׁבְלֶיךָ :
 (טז) נִמְצְאוּ דְבָרַיךָ וְאוֹכְלִם • לְתַחֲוֵה מֵתַחְלָה • וְהִיוּ לִי לְשׁוֹן כִּי דְמוּיִתִּי שִׁישְׁמַעוּ
 חֲלֵי • עֵתָה • (יז) מִפְּנֵי יָדְךָ • מִפְּנֵי נְבוּאָה הַבָּאָה לִי מֵאַחַךְ : יִשְׁכַּחְתִּי •
 יִחִידִי וּמְשׁוּמֵם בְּאֲזָלוֹת כִּי נְבוּאוֹת זַעַם מִלְּאֲתָנִי בְּחוֹרֵבָן בִּיתְךָ : (יח) אֲנוּסָה •

חולה

מכלל יופי

מו (א) נפשי רוצה לומר רצוני כמו אל תחנני בנפש צרי : (ג) ופקדתי • ענין מנו
 ונזכרות : משפחות • על דרך ההשאלה כלומר ארבעה מיני פירענויות : לסחב
 ענינו הנרירה והמשיכה בקרקע : (ד) לוועה • כתיב יקרי לוועה והענין אחד אלא שהם
 שני דברים והם ענין התנועה : (ח) ומי יגוד לך • כמו לגוד לו ולנחשו ענין נחמת האבל
 וקפוד הנרות עמו ובא בזה הלשון לפי שהמנחמים נדים ממקומם זה מפה זה מפה לנחם האבל :
 (ו) הנחם • מקור ענין כפעל ענין תנחומים • ונפירוש כמה פעמים נחמת • על הרעה אשר
 דברתי לעשות להם ולא עשיתי כלאיתי על זה לא אוכל עוד להנחם אלא אפרע מהם : (ז) ואזרם
 במורה • כמו שזורים התנזרה במורה : בשערו הארץ • בערי הארץ כי דרך השער נכנסים
 ויוצאים בעיר וכן אמר לכל באי שער עירו כל יוצאי שער עירו וכן תרגם יונתן בכל קרוי ארעא
 וכן תרגם במקומות רבים בשערי בקרויא : (ח) עצמו • בא זה הלשון בענין הכמות והאיכות
 אלמנותו • כתוב בלא י"ד וקרי ביו"ד ורבים כמוהו : על אס • פירש יונתן כמו קהלה או
 משפחה כמו שנקראת אום ואומה שתרגם איתיתי על סיעת עולימיהון בזוין כד בטיהרא : ב"חור
 על דרך כלל כמו בחובי וכן גם מאות רכב בחור ופירושו על קהלת בחורי הנאתי שודר בזה הדין
 עיר • ענין הערה כלימור המיה ומנועה כן כתב רבי יונה וכתב עליו רד"ק ויפה פירש • ולהריק"ם
 פירושו אויב כמוויה ערך : (ט) יולדת השנעה • אינו דוקא אבל הוא סך השנין כי כן דרך
 הכתוב כשירצה לומר רבים יאמר שנעה לפי שהעולם נמשך שנעה שנעה ככנים משיחיים
 שנעת ימי השנעה וכן בתפלת חנה עד עקרה ולדה שנעה שנעה וכול דקיקוס שנעה כשעלתיכם :

[ורבותינו]

תרגום אשכנזי

דויערן? מיינע וואונדע געפעהרליך, אונהילכאָר זיין? וואָרום ביסט דואַ מיר
 איינע פֿערזיגענדע קוועללע, איין אויסכליובענדער שטראָם? — (יט) וואָרלוך!
 זאָ שפּריכט דער עוויגע, קעהרסט רואַ פֿאַן דיינעם איררוועגע צוריק, זאָ נעהמע
 איך דיך ווידער צו מיינעם דינער אויף; מאַכסט דואַ פֿערעכטליכע ווערטהער, זאָ
 בלייבט עס בייאַ מיינעם פֿערשפרעכען; זיאַ זאָללען זיך צו דיר ווענדען, דואַ
 זאָכער ניכט צו איהגען. (כ) איך ווילל דיך דיוועם פֿאַלקע צור עהרנען, אונער
 שיטטערליכען מויער מאַכען; זיאַ ווערדען דיך בעקריגען, זאָכער ניכט איבער
 ווירדען, דען איך בין מיט דיר, שטעהע דיר בייאַ, רעטטע דיך, שפּריכט דער
 עוויגע; (כא) רעטטע דיך פֿאַן דער בעוען האַנד, פֿאַן דער מעכטיגען געוואַלט.
 מו (א) דעם עוויגען וואָרט וואָרד מיר וויאַ פֿאַלגט: (ב) הייראַטהע קייגע

פֿרויאַ

ב א ו ר

צווד משחקים, ולא עלותי עמהם, אין לי שום שמחה בעולם כי אם שמחת דבר ה', וגם
 היא תהפך ליגון לי, כי מפני דרך, היא הנבואה המושפעת לי, ישנתי בדר, ואנכי
 צמסתדים, כי זעם מלאחתי, רונה לומר תהן לי נבואת זעם וחזות קשה על ישראל; למה
 יהיה כאבני נבא, ולמה אהיה נענה ומורדף תמיד מהעם, ומכתי אנושה, מלאה מכאיב
 ויסורים, ובלי רטואה? היו תהיה וכו', ולמה תהיה לי כמו אכוב, מקור כוז הנפסק
 מלהביע, והוא ענין אחד עם מים לא נאמנו, ר"ל כמו מקור מים הנגוד ונפסק לפרקים.
 ואמר זה המשל כנגד האל ב"ה, שאמר לו למעלה (א', י"ח) ואני הנה נתתיך היום לעיר
 מבצר ולעמוד ברזל וכו', והנה הם מפרשים ומכים אותי. ואף על פי שאמר לו (סס) ונלחמו
 אליך, היה דעמו שהמלחמה לא תהיה תמידית, ושיהיה לה הפסק, כמו שאמר: ולא יכלו
 לך. ועתה נתרעם הנביא ואמר, למה תהיה כאבני נבא (מדברי רד"ק). אכוב, האל"ף
 נוספת, והוא תואר, כמו כוז, על אשקל ארבע, ואמר התואר במקום המתואר (נכוב),
 כמו ובאכלו בריאה. (יט) לכן וכו', אמר לו האל, חטאת לפני, כי הרהרת אחרי
 מדותי, באמרך כי אהיה כמו אכוב, ועתה אם תשוב ותתחרט על זה, ואשליח לך, ואשיבך
 לעמוד לפני בתפלה, ותהיה נביאי כנתחילה. וכל לשון עמידה נבואים, היא תפלה, כמו
 ואברהם עודנו עומד, אם יעמוד משה ואמאל. יקר מוולל, אם תוכיח הטוב מרשע, כי
 הטוב הוא יקר, והרשע הוא זלות וקלון; ור"ל אם תחזיר ישראל למוטב, ותעשה מוולל איש
 יקר, אז כפי תהיה, תהיה כפי עבמי, ותגזור אומר ויקס לך (רש"י ורד"ק) ויש מפרשים
 כפי תהיה, אז יהיה הדבר כמאמרי, כמו שאמרתי, ונתתיך לעיר מבצר, וכאשר ישנה
 הא צפסוק הבא (עיין באודו), וזה הפירוש נראה עיקר, וכן תרגמתי. ושוב וכו', אם תעשה
 שישובי ישראל לצדקותיך, ואתה לא תשוב לרשעתם, אז ונתתיך וכו'. ויש מפרשים, שזה
 הוא תשובת המכאי, אם תוכיח יקר מוולל, אז ישוב, רונה לאמר המה יפנו אליך ויבקשו
 תשובתך, ואתה לא תשוב אליהם. (ב) ונתתיך, אקיים הנשפתי אשר נתתי לך בתחילת
 שליחי אותך לנביא, לתת אותך לעם הזה לחומת נחשת, ולא אהיה כמו אכוב, רק אתך אהיה
 להושיעך ולהצילך מיד רעים ומכף עריצים. והקנ"ה באר בו דבריו הראשונים, ואמר לנביא:
 לא הביטת דברי, כילא אמרתי שמלחמות אתך תהיה אך לזמן, כי אם ילחמו אתך תמיד,
 כל זמן שתוכיח אותם, אך לא יכלו לך. ואתה צריך לסבול ציונים וטרחם עד שתשיבם אלי
 ותחזירם למוטב, אם לא כלם הלך תשוב מקצתם, כמו שמאמנו באמת, כשרנו להמיתו אמרו
 השרים אין לאיש הזה משפט מות, כי נשם ה' אלהינו דבר אלינו (מדברי רד"ק).
 מו (א) ויהי. כלל הקאפיטל, מן פסוק א' עד י"ד נבואת פורענות שעתידיים למוות
 קטנים ונהלים נמיתת רעב ודבר, בלא הספד וקטורה, ותשנות כל שמחה וששון,
 בעבור חטאת ישראל ועון אבותם; מן י"ד עד ע"ז דברי תקוים, מן י"ז עד י"ט נבואת העונם

עבור

הֲרַפָּא הָיוּ תְהִיָה לִי כִּמוֹ אֲכֹזֵב מַיִם לֹא נֶאֱמָנוּ : (יט) לָכֵן כֹּה־
 אָמַר יְהוָה אֱסֹף־תְּשׁוּבָה וְאֶשְׁיָבָה לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תֹּצִיא יָקָר מְזוּלָה
 כְּפִי תְהִיָה יִשְׁבוּ הַמָּה אֵלַיָּה וְאֶתְּהָה לֹא־תִשׁוּב אֲלֵיהֶם : (כ) וּנְתַתִּיָּה
 לָעַם זֶה לַחֹמֶת נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה וּנְלַחֲמוּ אֶלַיָּה וְלֹא־יִכְלֹוּ לָהּ כִּי־
 אֶתְּהָה אֲנִי לְהוֹשִׁיעָהּ וְלְהַצִּילָהּ נֶאֱמַר־יְהוָה : (כא) וְהִצַּלְתִּיָּה מִיַּד
 רָעִים וּפְדִיתִיָּה מִיַּכְף עֲרֵיצִים :

טז (א) וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) לֹא־תִקַּח לָךְ אִשָּׁה
 וְלֹא

ר ש י

חולה כמו ויאנש ויחלה בזנה של בת שבע : הווי תסוה לי • אתה סוה לי :
 כמו חכז • כחדס שמזטחו נפסק ומנו שאתה מניחני להטעה בידס חכז
 מוקור פוסק פיילוינ"ץ בלע"ז : פעלער האפט , עיין ישעי' ג' ו' מוס לא
 נאמנו • (לסמוך) עליהם : (יט) לכן • בעבור שאני סובל הצרות האלה :
 כה אמר ה' • לי : אם תשיב • אתה ישראל על ידי ואשיבך חני חלי אמר לי •
 לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל • אם תוציא אדם הגין מאדם רשע • שתחזירנו
 למוטב : כפי תסוה • שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה : ישונוהמה אליך ואתה
 לא תשוב אליהם • ייתיצון חיונו לפתגמך ואת לא תתוב למוטעו בתריסון :

טז (ה) בית

מכלל יופי

[ורבותיכוז"ל פירשו וולדת השבעה על מלכות עשרת השבטים - שעמדו מהם שבעה משפחות
 מלכים רשעים והם ירבעם וביתו בעשא וביתו עמרי וביתו יהוא וביתו מנחם וביתו פקח והואשע
 הרי שבעה ושאריתם הם בני יהודה ובנימין שנשתירו • ובמדרש תנחומא דרשו הפסוק הזה על
 ירושלם ומנו שבעה מלכים הרשעים יהורם יהואש אחז מנשה חמון יהויכין כדקיהו ל"ט] . נפחת
 נפשה , ענין דאבון ודאנה כמו מפח נפש ומי שיש לו דאבון נפש כאלו נפשו נפוחה ויוצאה ממנו :
 באה , כתוב בא קרי והשמש ימנא לשון זכר ולשון נקבה : בושח , מלעיל : (י) כיו ילדתני ,
 התי' ולקבה הנמנאת : מדון , כמורכב : לא נשיתי , ענין חיב פירוש לא נשיתי מהם ולא
 נאו כי והוא כפל דבר וענין הכפל שלא בקשתי אני מהם וגם הם לא נתנוהולי מעמס • או לא
 נשיתי אני בהם והם לא נאו כי המלוה הוא קשור בני"ת והלוה בלא בני"ת : כלה מקללני ,
 אמרו שהוא משנים פעלים מהנמסר ומחמדבר בעדו כי על הנמסר היה אמר מקללו ועל המדבר
 בעדו מקללני • והנכון בעיני שהוא מורכב משנים שרשים מן קלל וקלה כי הם שנים ענינים
 הקללה היא הפך הנדבכה והקלון הוא הפך הכבוד וכן אמר הכב' א' כלו מקללני ומקללני והרכיבו
 שניהם כאחד ואמרו במלה אחת שני ענינים לקצר הלשון ולנחות והומרה ה"א קלה ב"ו וכמהג
 התחלפה במקומות ולולי שהחליפוה והראו למ"ד הפועל בקריאה לא היה נכר במלה ענין קלה :
 (יא) אם לא , ענין שבעה כמו אם לא איתו ודומותי נפשי אם לא כאשר דמיתי כן היתה
 אם לא שרותיך , כתוב ב"ו וקרי ב"ו ד והענין אחר ואותיות או"י מתחלפות ושרשו אחר והיה
 דאוי שאריתך וצא התי' בתי' ק' שלא כמהג והנכון נכר"י וכמהו בחיר"ק התי' ו ותפוכותיכם
 החיר"ק ביוקוס כר"י ואל"ף שאר כעלם מהמכתב ו' ג' גם כל שרית ישראל כמו שארית ועינו
 אחריהך